

HOTĂRÎREA CURȚII CONSTITUȚIONALE
Aviz asupra inițiativei de completare a art.73 din
Constituția Republicii Moldova

Nr.2 din 18.02.99

Monitorul Oficial al R.Moldova nr.22-23/17 din 04.03.1999

* * *

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională în componența:
Pavel BARBALAT - președinte
Mihai COTOROBAI - judecător
Nicolae CHISEEV - judecător
Constantin LOZOVANU - judecător-raportor
Gheorghe SUSARENCO - judecător

cu participarea grefierului Tatiana Berladean, în prezența reprezentantului Consiliului Federației Generale a Sindicatelor din Republica Moldova Petru Chiriac, prim-vicepreședinte al Federației, în conformitate cu art. 135 alin. (1) lit. c) din Constituția Republicii Moldova și art. 4 alin. (1) lit. c) din Legea cu privire la Curtea Constituțională, a examinat în ședință publică materialele prezentate asupra inițiativei de revizuire a art. 73 din Constituție.

În conformitate cu art. 141 și 142 din Constituție, prin decizia Curții Constituționale din 18 ianuarie 1999, materialele prezentate au fost acceptate pentru examinare în fond.

Examinînd proiectul legii constituționale și documentele conținînd semnăturile a 251671 de cetățeni ai Republicii Moldova, Curtea Constituțională, avînd competența de a se pronunța asupra inițiativelor de revizuire a Constituției,

a c o n s t a t a t :

În conformitate cu art. 141 alin. (1) lit. a) din Constituție, 251671 de cetățeni ai Republicii Moldova au inițiat procedura de revizuire a Constituției. În proiectul legii constituționale prezentat se propune a completa art. 73 din Constituție, după cum urmează: după cuvîntul "Guvernului" se vor adăuga cuvintele: "și Centrul sindical național interramural".

În demersul Federației Generale a Sindicatelor se menționează că prin această inițiativă se urmărește scopul asigurării eficienței activității sindicatelor în promovarea și protejarea drepturilor economice și sociale ale cetățenilor, relevîndu-se, totodată, că textul Constituției precedente conținea o astfel de dispoziție.

Înainte de a se pronunța asupra fondului propriu-zis al inițiativei de revizuire a Constituției, Curtea Constituțională reține următoarele.

Titlul VI al Legii Supreme, intitulat definitiv "Revizuirea Constituției" și conținînd trei articole distincte, statuează criteriile și modalitățile generale de revizuire a dispozițiilor constituționale. În consecință, se poate afirma că toate dispozițiile cu privire la revizuire trebuie căutate în acest titlu (exceptînd dispozițiile derogatorii expres prevăzute în art. 8 alin. (2)).

Economia generală a Titlului VI comportă trei etape esențiale: inițiativa de revizuire a Constituției conferită anumitor subiecți, avizarea proiectelor respective de către Curtea Constituțională, elaborarea legii care finalizează cu votul a 2/3 din numărul deputaților în Parlament.

Conform art. 141 alin. (1) din Constituție, revizuirea Constituției poate fi inițiată de un număr de cel puțin 200000 de cetățeni ai Republicii Moldova cu drept de vot, de un număr de cel puțin o treime de deputați în Parlament, de Președintele Republicii Moldova, de Guvern.

Prin plasarea în prim-plan a cetățenilor se recunoaște rolul lor distinct și excepțional în treburile statului.

Inițiativa de revizuire a Constituției emanînd de la cetățeni este o instituție de inspirație democratică, căci poporul, ca exponent al

suveranității statale, este stăpîn al destinului său și nici o schimbare fundamentală nu poate avea loc în afara voinței lui.

Totodată, inițiativa de revizuire a Constituției este limitată în ceea ce privește perioada de desfășurare și obiectul său, în plus, inițiativa provenind de la cetățeni este supusă unor condiții cumulative.

Conform art. 142 alin. (3) din Legea Supremă, dispozițiile constituționale nu pot fi revizuite pe durata stării de urgență, de asediu și de război. În acest sens pentru inițiativa constituțională nu există nici un impediment.

În ceea ce privește obiectul inițiativei, el este limitat în baza art. 142 alin. (1) și (2). Astfel, dispozițiile privind caracterul suveran, independent și unitar al statului, precum și cele referitoare la neutralitatea permanentă a statului pot fi revizuite numai cu aprobarea lor prin referendum, cu votul majorității cetățenilor înscriși în listele electorale.

Proiectul de lege constituțională propus, care are ca obiect lărgirea numărului de subiecți cu drept de inițiativă legislativă, nu aduce atingere valorilor fundamentale ale stabilității și, dat fiind conținutul său, nu va conduce la suprimarea drepturilor și libertăților fundamentale ale cetățenilor sau a garanțiilor acestora. Prin urmare, el nu vine în contradicție cu dispozițiile constituționale.

Cît privește celelalte condiții - cumulative - art. 141 alin. (1) lit. a) din Constituție stipulează că revizuirea Constituției poate fi inițiată de un număr de cel puțin 200000 de cetățeni, în exclusivitate cetățeni ai Republicii Moldova cu drept de vot, care să provină din cel puțin jumătate din raioane și municipii și în fiecare din aceste raioane și municipii să fie înregistrate cel puțin 5000 de semnături.

Materialele prezentate denotă că inițiativa aparține cetățenilor cu drept de vot. Însă autentificarea semnăturilor de pe listele prezentate nu ține de competența Curții Constituționale. În același timp, se resimte lipsa unei legi ce ar reglementa procedura inițiativei constituționale, modalitatea autentificării și verificării semnăturilor de pe liste, a cetățeniei și a dreptului de vot al semntarilor. Curtea Constituțională nu are căderea de a completa acest vid juridic.

Dispozițiile art. 141 alin. (1) lit. a) din Constituție impun și respectarea condiției dispersiei teritoriale, statuînd că inițiatorii revizuirii Constituției trebuie să provină din cel puțin jumătate din raioane și municipii, iar în fiecare din aceste raioane și municipii să fie înregistrate cel puțin 5000 de semnături.

Inițiativa de completare a art. 73 din Constituție a fost înaintată de către cetățeni în condițiile Legii privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova nr. 306-XIII din 7 decembrie 1994*, conform căreia Republica Moldova este constituită din 4 municipii și 40 raioane.

* M.O., nr. 3-4 din 14 ianuarie 1995, art. 40.

La momentul depunerii materialelor asupra inițiativei constituționale și înregistrării lor oficiale la Curtea Constituțională - 11 ianuarie 1999 - a intrat în vigoare Legea nr. 191-XIV "Privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova"**, adoptată de către Parlament la 12 noiembrie 1998. Conform art. 24, la intrarea în vigoare a acestei legi (30 decembrie 1998) se abrogă Legea 306-XIII din 7 decembrie 1994 cu modificările și completările ulterioare.

** M.O., nr. 116-118 din 30 decembrie 1998, art. 705.

În conformitate cu dispozițiile Legii nr. 191-XIV din 12 noiembrie 1998, Republica Moldova este divizată în unsprezece unități administrativ-teritoriale de nivelul al doilea (Bălți, Cahul, Chișinău, Edineț, Lăpușna, Orhei, Soroca, Tighina, Ungheni, Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia și municipiul Chișinău), iar statutul de municipiu, conform art. 8 din aceeași Lege, a fost acordat orașelor Bălți, Bender, Cahul, Căușeni, Chișinău, Comrat, Dubăsari, Edineț, Hîncești, Orhei,

Rîbnița, Soroca, Tiraspol și Ungheni.

Potrivit art. 21 din această Lege, pînă la formarea noilor unități administrativ-teritoriale de nivelul al doilea "raioanele se păstrează în actualele lor hotare" .

Prin urmare, dispozițiile constituționale privind dispersia teritorială nu pot fi aplicate conform noii organizări administrativ-teritoriale.

Conform semnăturilor înregistrate, inițiativa constituțională aparține cetățenilor din 37 raioane (Anenii Noi, Basarabeasca, Briceni, Cahul, Camenca, Cantemir, Căinari, Căușeni, Cimișlia, Criuleni, Călărași, Ceadir-Lunga, Comrat, Dondușeni, Drochia, Dubăsari, Edineț, Fălești, Florești, Glodeni, Hîncești, Ialoveni, Leova, Nisporeni, Ocnița, Orhei, Rezina, Rîșcani, Sîngerei, Soroca, Strășeni, Șoldănești, Ștefan Vodă, Taraclia, Telenești, Ungheni, Vulcănești) și din 2 municipii (Chișinău, Bălți) - în total 39 unități administrative, ceea ce corespunde condiției ca semnatarii să provină "din cel puțin jumătate din raioane și municipii". Condiția ca în fiecare din acestea să fie colectate cel puțin 5000 de semnături, potrivit registrelor depuse la Curtea Constituțională, a fost respectată. În total au fost înregistrate 251671 semnături, ceea ce este în concordanță cu clauza enunțată - revizuirea Constituției poate fi inițiată de un număr de cel puțin 200000 de cetățeni.

Curtea Constituțională constată lipsa cadrului legislativ de reglementare a procedurii privind inițiativa constituțională emanînd de la cetățeni. Această procedură trebuie să prevadă totalitatea acțiunilor necesare pentru inițiativa respectivă; reprezentarea adecvată în autoritățile statale a cetățenilor, cărora le aparține inițiativa constituțională; organele ce vor verifica autenticitatea semnăturilor de pe liste, cetățenia, dreptul de vot, domiciliul cetățenilor, pentru a se garanta libera exprimare a voinței cetățenilor, a se evita erorile în aplicarea legii și a se exclude încălcarea dispozițiilor art. 141 alin. (1) lit. a) din Constituție.

Aceste circumstanțe nu pot fi considerate însă temei pentru a nu satisface dreptul cetățenilor la inițiativa constituțională. Dispozițiile art. 141 alin. (1) lit. a) din Constituție nu sînt condiționate de elaborarea unei legi, prin urmare ele au aplicabilitate directă.

În baza celor expuse, avînd în vedere că, potrivit art. 141 alin. (2) din Constituție, proiectele de legi constituționale se prezintă Parlamentului numai împreună cu avizul Curții Constituționale, conducîndu-se de art. 135 alin. (1) lit. c) din Constituție și art. 61 alin. (1), art. 63 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională, cu votul a patru judecători, pronunță următorul

a v i z :

1. Inițiativa de revizuire a Constituției este înaintată de un număr de 251671 de cetățeni ai Republicii Moldova, în conformitate cu art. 141 alin. (1) lit. a) din Constituție.

2. Conținutul proiectului de lege constituțională nu contravine art. 142 din Constituția Republicii Moldova.

3. Prezentul aviz este definitiv, nu poate fi atacat, intră în vigoare la data adoptării și se publică în "Monitorul Oficial al Republicii Moldova".

PREȘEDINTELE
CURȚII CONSTITUȚIONALE

Pavel BARBALAT

Chișinău, 18 februarie 1999.
Nr. 2.